

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Roberti Tvrneri Viri Doctissimi Professoris In Academia
Ingolstadiensi Orationvm. Volvmen ...**

Turner, Robert

Coloniae Agrippinae, 1625

2. Paradoxon, Melius est debere quàm non debere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69519](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69519)

ROBERTI TURNER
PARADOXON.

*Melius est debere, quam non
debere.*

SERENISSIMO PRINCIPI AC
Domino Ernesto Archiduci Austriae, Duci Burgun-
diae, &c. Imperatoris filio, Imperatoris fratris,
Domino suo clementissimo.

Cogitantem litteras ad Serenitatem vestram due-
res planè aduersæ versant, & quasi cogunt; Mæ-
vestra & tenuitas mea: facit illa, ut nolim; hæc,
velim scribere. Verum incredibilis vestra humanitas facit
mibi animos, ut qui sperem tenues nostras, sed beneuolentia
teras Serenissimo non ingratas fore: maximè cum vestra Se-
renitati debeam, quantum nunquam passum minima parte
ferre. Nam quas ad Scipionem Gonzagam Cardinalem scripsi
pro me litteras, illæ tam arctè me Serenitati vestræ deuolu-
runt, ut videar mihi, si omninò taceam, impius; si loquar
fra rem, ingratus. Quare vestrum hoc in me beneficium ne-
dicam, neque tacebo; quin potius mediam viam insulam
agnoscamque me ita vobis aëbitorem esse, ut officium nec
sim dicere, nec velim tacere. Et istud certè est cuiusdam
felicitatis: nam debere est felicitas, & maximè debere felici-
tas certè maxima paradoxon dixerit quis sed quia paradoxon
lusi nescio quid, ut illud redderem probabile, id mitto ad Se-
renitatem Vestram, ut rideat de meo lusu, quo ad occasio, tem-
pusque suppeditent serium aliquod ad restificationem me-
amoris in totam familiam Austriacam, quam colo, colamque
omni obsequio, quamdiu erit vita.

PARA

PARADOXON.

Melius est debere, quam non debere,

Alcibiades in suo symposio Socratem dum vellet colore vero viuoque exprimere cum Pharmacopæi pyxidem dixit. Pyxidem certe, extra si videas, intus si penetres. Vidistis enim Pharmacopæi officinam pyxide vndique instructam, & pyxide, quæ præse ferebat harpyias, Satyros hædos reptantes, ceruos alatos, anseres cum frenis, alia monstra quæ prius rideas quàm videas: at intus si penetres erit quod quæres, quæris? erit quod ames: amas? erit quod emas ingenti precio, lautas scilicet res, balsamum, ammonium, zebetum, ambram, muscum, alia, quæ seruant sanum, sanant ægrotum. Ad hanc normam exigebat Socratem, vultu, ac moribus taurum potius, quam hominem, extra si examines: at intus si iudices, Principem hominum, quo nihil vidit vel schola nitidius, vel mundus diuinius. Quorsum ista vt me purgem prius, quam peccem? nam cum hoc tempore pessimæ quæq; res vincant optimas, sensus intellectum, potus cerebrum, oculus visum: volo afferre paradoxon, quo nihil ne Stoa quidem audiuit implicatius: scilicet, *Melius esse debere, quam non debere.* Stupetis? vel desinere stupere meum Paradoxon: vel incipite stupere Pharmacopæi pyxidem extra monstrosam, intus pulchram, extra falsam, intus veram, extra dubiam, intus certam & ad normam Socratis penitus depictam. Date mihi, quæso hanc operam, vt me legatis. Ego vobis vicissim dabo illam operam, optimam, vt vos omnes beem: omnes si estis faelices, estis debitores: cum infælicibus nihil mihi hodie nec vnquam erit, si potero cauere: ordiar ab ouo, vt concoctio sit facilior. Homo natus est non sibi, sed alijs, alijs, etiam canibus, & bobus, ne puretis for-

*Socratem
Pharmacopæi pyxidi Alcibiades similem dixit*

*Quis se-
lix, etiam
debor.
Homo
non sibi
sed alijs
natus.*

tasse tantum, patriam, parentes amicos, cum Cicero
 ne siquidem Deus homines ea lege finxit: ut quem
 modum ignis non se, sed alios splendore suo, & ardore
 re complet: sic homo quicquid habet genij, ingenij,
 moris, amoris, alijs habeat æquè ac sibi, immo, si bene
 velit esse, alijs magis quam sibi. Id homo si non
 sua ipse mentis luce, corporis illa fabrica pulchra
 teque à natura diuino quodam ordine expressa fa-
 docebit, cito docebit, clarè docebit. Siquidem animæ
 illæ sunt partes, ut corpus vegetet; corpori hæc, ut
 mum sustentet; utriq; æque pares, ut alter alterum
 tuo quodam fotu, & subsidio tueantur, si velit aut
 viuere, aut hic moueri. Hoc quid aliud est, quam
 mutuum debitorem, corpus animæ, animum corpore
 omnia omnibus? Ad ista non videntur male Philo-
 sophus es, qui vis videre. Tamen ut istud etiam
 dem, vide in membris tuis ipsam veritatem. Oculus
 videt pedi, pes stat manui, manus tangit ori, os
 stomacho, stomachos digerit corpori, redditque cor-
 pus tandem quod accepit, accepitque à singulis quod
 det, tanto ordine, tam arcta lege, tam certo tempore
 ut videamus Deum aut nolle hominem esse aut
 esse debitorem in omnibus partibus, non in singulis
 tantum. Hæ res tanti apud me sunt, ut cui velim
 esse amicus, illi certè velim esse debitor: nam qui
 me afficit tanto beneficio, illi certè debeo, ut cum
 cissim liquidissima voluptate afficiam, si possim: pro
 sum autem nulla liquidiori via quam debitor: si
 dem pecuniam cum reddo quanta voluptas: maior
 liquidior fructu, perfectior cumulo, quam illa Alca-
 mistarum de stamno mutato in argentum, cupro
 aurum: hi enim non putant omninò se inuenire
 quod quærunt; si inuenerint, extra se sunt præ gaudio
 sic debitores, si accipiant quod diffidulter se accep-
 ros sperabant, ita exultant, & gaudio quasi triu-
 phant, ut lætitia patris de filio seruato, præ hac, magis

*Omnes
 corporis
 partes sibi
 debitori-
 ces.*

*Gaudium
 debitoris
 quantum.*

fit. Deus ex nihilo nos finxit: tantum nescit etiam, de nihilo homines nihili redemit, tamque arctè sibi deninxit, ut simus mente & lingua indigni, si putemus nos posse aut mente parere, aut lingua edere gratias huic beneficio pares.

Debitores ergò esse Christo debemus velle, nisi velimus esse in Christum impij: videtur pars quædam diuinitatis, gerere in se formam Christi nec verius, nec melius gerere, quam si, ut Christus sibi omnes, sic nos nobis plurimos faciamus creditores: esse creditorem, quanta res supra hominem, ut leuiter dicam: qui enim debitor est, id huic proprium, habere pro se omnes ad Deum supplices, scribunt de seruis Gallicis, qui erant eodem, quo domini, tumulto coniecti, totos annos posuisse in precibus pro salute dominorum: ad hanc normam formo creditores: sudant, algent, orant, flent, rident suis debitoribus: quia hi illis timet (plus enim est illis pecunia, quam vita) ne creditum amittatur: moriuntur, illi his viuunt, ut esse debitorem sit esse dominum, si rem exigamus ad veritatis libellum. Boni verbi sint mihi testes mali, vsurarij Galli, qui quod frumenti pretium minuere-
 tur, litteras se fecerunt longas, malueruntque mori quam vitæ suæ aliquam fælicitatem communi-
 realijs. Quanto igitur illis charior pecunia, quam vita, tanto contentius pro debitoribus orant, non tam sibi ut diu viuant, quam ut illis viuant feste & utiliter: soluendo qui non est, creditori quid obligetur? Debitores ergo honorandi sunt, quid non honorandi? perpendite qua voluptate, dum vident ad se venientes Creditores, tam humiles, tam obsequentes, tam reuerenter vsque ad genua supplices, ut nihil magis antiqui Romani laudi ducebant maximæ prensari: nullus nullius ordinis Romæ maiori humanitatis specie prensabatur, quam à creditore debitor: creditores laudant, ut lædant; quan-

*Esse debi-
torem est
esse do-
minum.*

An debito-
re nil vi-
tij aut
cognitij.

quam dum lædunt, titillant, omnemq; quærunt rē
quæ obijciant debitori verſuram, id eſt, copiam augē-
dæ, non dico rei, ſed ſælicitatis ipſius: dic mihi Me-
træ, quid iam in debitorem vitij aut cognitij? ſi dicit
vitium, contra eſt Deus, *Mutuum date, nihil ex eo ſperā-
tes, ſi cognitium, facite* (inquit Chriſtus) *amicos*, id eſt
facite vobis debitores de mammona iniquitatis, tolle mihi
quæſo ex naturæ orbe debitores: quos vero reliquos
miſeros omnes, qui non habent, cui credant: in
iſtud debere, videtur habere certam affinitatem quan-
dam cum cælo, cum terra reliquiſq; elementis in quibus
tanta eſt concordia, tantus amor, vt terra non videtur
eſſe ſine reliquis, nec reliqua ſine terra: ex quo factum
colligere eſt, vt vitam noſtram cibo, potu, & aëre, in
naturam humanā mutuo debito ſuſtineri: nec animam
huius vniuerſi, quæ ſecundum Academicos omnes re-
animat, ſine debito ſuā obire functionem poteſt. Nam
ſi cogitemus mente Ideam mundi extra debitum, nihil
præter odium, inuidiam, turbam, cogitabimus. Mentem
pingamus Metrodori mundū; Iouis luſta cū Saturno
nullus vſus ſiderum, nulla intelligentiæ vis, nulla ne-
ceſſitudo elementis cum elemento ſolis cū luna, Deo-
rum cum dæmonibus, aliarum rerum cum alijs, qui
non foedi, tætri, abiecti obijciunt mentis tuæ oculorum
non aut eſt mutui datio, aut accepti redditio, introdu-
citur chaos illud magnū non magnum, in quo omnia
& nulla; & ideo nulla, quia omnia. Quid exclamo, con-
fuſionem? ſatis dixi, qui dixi, chaos. Mutuum ergo
debitum debemus ponere, vt ponamus mundum vti
mundum ob ornatum & cum ornatu. Stelle quidē pul-
chre, ſed ſine opera ſolis ſædæ; terra fructuoſa, ſed ſine
ſubſidio aquæ monſtroſa; æſtas amæna, ſed ſine tem-
peratione elementorū peſtilens: nihil eſt in hac machi-
næ magnę molitione, aut magnum aut pulchrum, niſi
accipiat ab alijs, quo ſit magnum & det alijs, quo ſient
pulchra. Miror antiquitatē ſuperſtitionis vel matræ vel
alum-

alumnā, quæ solem, cælum, solum, imo beluas consecrauit, tam fuisse hebetem & plumbeam, vt nullam debito & mutuo diuinitatem tribuerit. Nam si aliæ res Diuæ putarentur quod vtilēs, cur non debitum, in illo cæli folio locatum, debitum, inquam, cuius vi viuūt quicquid viuūt, floret quicquid floret, splendescit quicquid splendescit. Quanquam sint aliæ res, aut possint esse non constrictæ ipsæ inter se mutui debitiq; iure diuino: homo vero non debitor quamdiu stabit? quid? stabit? cum dicto cadit: siquidem hominem tollimus, si tollimus amorem: amor vult debere, imo debet debere. Sed fingis hominem sine aut debito amoris, aut amore debiti. Quod monstrum? neget caput oculo pedem, oculus pedi visum, pes corpori statum, leuicula ista præ vt alia; manus ori, os stomacho, aliæ partes aliis negent quam debent functionem, quo ibit homo? in fumum & cinerem parentes suos: nec vllus hinc Aesculapius eum in lucem vnquam reuocauerit. At in mundo si debeant res rebus ex illo mutuo complexu, existet id quod miramur, non ornatum modo, sed firmum & æquum. Inter zonas, cælos cælorumq; motiones, quis amoris complexus? debitus iste: nam si tollis ipsos cælos tollis: elementa cum elementis tam arcte coherent, vt elementa sibi inuicem videantur alimentata: dissolue hunc nodum: non potes certe, nisi vna dissoluas magnam hanc rerum machinam. Rerum inter se hæc concordia debita dat mundo deos onustos, Bacchum vino, Cererem frumento, Floram herba, Pomonam fructu: certe si quantum alter alteri debet, tantum quisque redderet, rediret nobis Saturni, illud sæculum aureum, in quo non essent aurum, argentum, alia, illud meum, hoc tuum, sed omnia omnium, prout necessitas iudex aut index. Faceffant Persæ, qui infamiam putant debere: faceffant Vlpianus, Modestinus, alij minuti: vt iuris, sic pecuniæ aucupes, qui volunt in debito esse speciem quandam seruitutis. Debeo ego

Homo sine debito monstrum.

Debita concordia mundo dat deos onustos.

semperq; debere volo: cui & minimus maximo: cui
 subditus domino: cui & cliens serenissimo Principi Er-
 nesto: qui quantum à Deo homo, tantum aliis homi-
 nibus suis, quasi Deus largitur. Aliis quid & quantum
 debeo? quod charitas quasi legem iubet, proximo
 me, quantum mei permittit aut pietas in Deum, &
 reuerentia in Ernestum. O foelicem me, omnia
 bitorem.

ROBERTI TURNERI
 ROMA IN BAVARIAM PROFICIS-
 scentis Hodœporicon, scriptum ad Ma-
 chaelem Lauretanum Societatis Iesu
 Collegij Germanici Re-
 ctorem.

Non meæ negligentia fuit, sed pudoris, dulci-
 simè Pater, quod postquam Bononia disce-
 rim, nihil ad te dederim literarum: nam ha-
 pudet scribere: quanquam quid pudet scribere, quod
 non puduit facere? Hæsi Patauij quinque plus minus
 menses, ac sic hæsi, vt mallet non scribere, quam scri-
 bere me Patauij esse: at cur hæsi? quasi Patauij non
 sent, quæ meam mentem possint, non dico delicia
 specie voluptatis falsa, sed ipso fructu acerrime com-
 mouere, docti Philosophi, tersi Oratores, libri vari
 lepore referti, genus hominum politulum ac omni-
 mero elegans: quid? quod Italia annulus aureus
 mundi? in hoc annulo gemmula Patauium: ab huius
 vel annuli pretio, vel gemmulæ pulchella specie diu-
 li tam cito, fuit sane, vt breuiter dicam, in animo meo
 quod in vlcere vnguis. Vlysses noluit ad Sirenum ca-
 tum hære; ad Campaniæ delicias voluit Annibal
 prudenter Vlysses, suauiter Annibal: nisi fortasse
 stoice satis, hic effoeminate nimis, Verum vt ego facerem

*Patauij
 urbis ce-
 lebritas.*